

گامی در مسیر

تربیت اسلامی

(۱)

از کودکی تا بلوغ

دکتر

رجب علی مظلومی

مظلومی، رجب علی، ۱۳۰۶ - ۱۳۷۷.

گامی در مسیر تربیت اسلامی / مؤلف رجب علی مظلومی. - تهران: نشر آفاق، ۱۳۶۲ - ۱۳۸۶.
۳۰۰ ص.

ج ۳: جدول، نمودار. - (شناخت‌های تربیتی: ۵-۶-۷)

ج ۱ (۱) - ۱ - ۲۳ - ۶۰۵۸ - ۹۶۴ - ۹۷۸ - ISBN 978 - ۲ - ۲۶ - ۶۰۵۸ - ۹۶۴ - ISBN 978

ج ۳ (۳) - ۵ - ۲۵ - ۶۰۵۸ - ۹۶۴ - ISBN 978 - ۸ (۲) - ۲۴ - ۶۰۵۸ - ۹۶۴ - ISBN 978

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتاب‌نامه: به صورت زیر نویس.

مندرجات: ج ۱. کودکی تا بلوغ. - ج ۲. میانی تربیتی. - ج ۳. راهنمای معلمان و مربیان.

۱. الف. آموزش و پرورش. الف. عنوان. ب. عنوان: تربیت اسلامی.

۲۹۷/۴۸۳۷

BP ۲۳۰/۱۸/م ۶۰۴۲

* ۶۲۰ - ۱۸۲۰

کتابخانه ملی ایران

نشر آفاق

تهران: خ باسداران، خ شهید گل‌نهی، نیش جنبی خیابان طوق‌نوری، پلاک ۹ (ساختمان زمرد)،

طبقه ۲ - کدپستی ۱۹۴۷۹۴۶۶۶۶ - تلفن: ۲۸۰۷۰۲۰ - فاکس: ۲۲۸۵۵۹۰۷

@afaghpub

t.me/afaghpublic

گامی در مسیر تربیت اسلامی (ج ۱، کودکی تا بلوغ)

مظلومی، رجب علی

طرح جلد: علی اکبر یزدی

چاپ هفدهم: ۱۳۹۷ - تعداد: ۲۰۰۰

۳۰۰۰۰ تومان

حق شرعی و قانونی هر نوع چاپ و تکثیر فقط برای ناشر محفوظ است.

ISBN 978 - 964 - 6058 - 23 - 1

شابک ۱-۲۳-۶۰۵۸-۹۶۴-۹۷۸

با ارسال پیامک به شماره‌ی ۰۲۱۲۲۸۴۷۰۳۵ از تازه‌های نشر اطلاع یابید.

۱۳	 سخن ناشر: مشی استاد و طبیعت قلم
۲۵	 مقدمه

فصل اوّل

کودک و مختصات او

۹۰ - ۳۵

بخش اوّل: مشخصات کودک

۳۷	 «کودکی» دو دوره را گوئیم
۳۷	 مشخصات کودک (در دوره‌ی پیش از دبستان)

۳۸	مشخصات کودک (در دوره دبستان).....
۴۱	غریزه و عقل در کودک.....
۴۳	مهم‌ترین مُدِل کودک.....
۴۳	تفاوت اصولی کودکان نسبت به هم.....
بخش دوم: تربیت کودک	
۴۵	آغاز تربیت.....
۴۶	مسایل تربیتی کودک.....
۴۹	پرورش کودک در دبستان (ضمن تعلیم).....
۵۸	اسیاحات کودک، تحوّل مورد انتظار.....
۶۲	ایمانی چن کودک.....
۷۲	اثر برخورد.....
۷۳	اثر مادر.....
۷۸	اثر پدر.....
۷۹	تذکرات نهایی برای رفع اشتباهات.....
۸۸	سخنی لطیف درباره‌ی دید و بین.....

فصل دوم

نوجوان و مختصات او

۹۱ - ۱۱۱

۹۳	مشخصات نوجوان.....
۹۷	هیجان و عصیان و عوامل آن‌ها.....
۱۰۵	عوامل بزه کاری.....
۱۰۷	مسئولان و مُدبران.....
۱۰۸	راه پیش‌گیری از طغیان- رفتار مناسب.....

فصل سوم

بلوغ، نشان، تسکین و تعادل آن

۱۱۳ - ۱۲۴

۱۱۵	مرز بلوغ
۱۱۹	نشان بلوغ
۱۲۱	راه تسکین و تأمین تعادل

فصل چهارم

تربیت از نظر کلی

۱۲۵ - ۱۷۳

بخش اول

۱۲۷	معنی تربیت
۱۳۵	جنبه‌های تربیت
۱۳۶	زمان تربیت
۱۳۶	عامل تربیت
۱۳۷	کار اساسی تربیت
۱۳۷	ملاک تربیت
۱۳۸	لوازم مقصد دور

بخش دوم

۱۴۰	اصول عمومی تربیت
۱۴۲	علوم مَدَدیاری تربیت
۱۴۵	مواد پرورشی لازم
۱۵۴	مایه‌های درونی لازم برای پرورش
۱۵۵	مواد آموزشی لازم

- ۱۵۶ دانستنی‌های کلی تربیتی
- ۱۷۰ پیشنهاد اسلام درباره‌ی تربیت

فصل پنجم

وسایل سمعی و بصری

۱۷۵ - ۱۹۰

- ۱۷۷ وسایل سمعی و بصری
- ۱۷۷ استفاده از این وسایل
- نوع وسایل:
- ۱۷۹ الف - آن به تصویر می‌کند
- ۱۷۹ مزایای شکل و تصویر در رویه‌ی فیلم
- ۱۸۰ الف - تصویر در سهولت فیلم
- ۱۸۱ ب - محدودیت، فدام مناسب کودک
- ۱۸۱ فیلم‌های موجود و بدآموزی‌ها
- ۱۸۳ ب - نوشته‌ها: کتاب و مبله
- ۱۸۶ نمایش‌نامه‌ها
- ۱۸۶ مطبوعات
- ۱۸۷ ج - گفته‌ها: رادیو و بحث‌ها
- ۱۹۰ دانستنی‌ها - تذکرات

۴

فصل ششم

تربیت دینی

۱۹۱ - ۲۰۷

بخش اول

- ۱۹۳ دین و تربیت

۱۹۵	تربیت بدون دین
۱۹۷	دین و جامعه
۲۰۰	عوامل درونی پرورش دینی
۲۰۷	اصول قابل توجه در پرورش دینی
۲۱۷	فضای مساعد پرورش دینی
۲۲۲	آثار پرورش دینی
۲۲۴	نظاری که از کودک می‌توان داشت

بخش دوم

۲۳۴	اصول آموزش دینی کودکان و نوجوانان
۲۴۰	الف - مواد آموزش دینی به نوجوانان
۲۴۳	طرح امر خیر - تعلیمات دینی
۲۶۳	ب - مواد آموزش دینی به جوانان

بخش سوم

۲۶۸	وسایل آموزش مناسب
۲۶۹	رسالت قرآن در این باره
۲۷۲	اثر تمثیلات تعلیمی و مذهبی
۲۷۲	الف - اثر مثال در فکر و عقل و طریق استدلال
۲۷۳	ب - اثر حکایات و نمایش‌نامه‌ها
۲۷۴	ج - اثر تصویری امثال
۲۷۵	د - فرق مثل با تمثيل
۲۷۶	ه - کاربرد تمثيل

بخش چهارم

۲۷۸	قرآن و امثال آن
۲۸۰	تصاویر قرآن

- الف - برای کوچک ترها ۲۸۲
- ب - برای بزرگ ترها ۲۹۱
- نقش تصویر در کلام رسول اکرم صلی الله علیه و آله و امامان علیهم السلام ۲۹۸

ضمایم

۳۰۷ - ۳۹۱

- ۱- طرحی برای «مجله‌ی کودک» ۳۱۱
- ۲- طرح تفکیک دانشکده‌های تربیتی ۳۲۵
- ۳- کتاب‌هایی در موضوع تربیت ۳۵۶
- منابع و مآخذ ۳۸۷

به نام خداوند جان و خرد
کزین برتر اندیشه بر نگذرد

کتاب و رساله و مقاله درباره‌ی مباحثی که در این مجموعه به نظر می‌رسد بسیار است؛ اما نوشتن‌های با نظامی مناسب بهره‌گیری و کاربرد، کمتر به دست می‌آید و در میان این نوشته‌ها، کتابی که به قصد منتهی شدن به «تربیت دینی» به رشته‌ی تحریر درآمده باشد، نایاب‌تر است.

ماخذ مهمّی که از آن‌ها بهره‌گیری شده و نشانه‌هایی از آن‌ها که در حاشیه‌ی صفحات کتاب آمده است؛ در پایان این نوشته به نظر می‌رسد و جهت حفظ امانت در آن اخذ و برداشت، آن‌چه را از خود تصرفی کرده‌ایم، یا نظری ابراز نموده‌ایم، در میان پرانتز نهاده‌ایم.

نکته‌ی دیگر آن‌که اگرگاه تکرار مطلبی به چشم می‌خورد، با توجه و تعهد بوده است و در اصل، تکرار نیست؛ بلکه برداشت تازه‌ای است از امری واحد و در جهتی تازه.

توضیح آن‌که: فرزند، هم‌چنان‌که جسم‌اش رشد می‌کند، قوای نفسانی او نیز در حال تحول است.

و هم‌چنان‌که تربیت نفسانی او مطرح است، آموزش او، به‌ویژه تربیت اخلاقی او و آموزش مذهبی وی نیز در کار است و مؤثر است بر او (برای آموزش و تربیت) غالباً همان‌هاست که به‌عنوان اخلاقیات، در مدرسه و سایل آموزشی و نظیر این‌ها نام گرفته‌اند؛ بنابراین، تکرار مقصود نیست؛ بلکه تکرار محل و مورد خاص بحث است.

از آن‌جا که هرچه هست از شناخت فرزند و تربیت فرزند و آن‌گفته‌ها که دهان به دهان می‌گردند و سینه به سینه نقل می‌شوند، همان‌هاست که: برای فرزندِ فراموش‌کرده‌ی فطرت و بزرگ‌نشده در خانواده‌ای مکتبی و بدون زیربنایی از پیش‌آگاهی‌های وجدانی فرض شده‌اند و بلکه غالباً طرح‌ها عربی و براساس اندیشه‌های رایج در آن سامان، می‌باشند؛ که یا از مذاهب معمول آن‌جا، اخذ شده‌اند؛ بدین تعبیر که: آدمی زاده را فرزندِ شیطان و آلوده به گناه و جانی بالفطره، می‌دانند.

بنابراین، ابتدا فقط طرح آداب و قیودی

بازدارنده از فساد را بر او پیاده می‌کنند، تا آن‌گاه که به دستِ قانون و نظاماتِ سیستمی اجتماعی افتد و وی را با حفاظی دیگر و نظارتی تازه نگاهیانی نمایند.

این طرز فکر، هرگز نمی‌پذیرد که در وجود فرزند، لیاقتی برای «خوب بودن» هست و او خود، بر خود می‌تواند حاکم و ناظم باشد.

و یا مأخوذ از مکتب‌های علمی روز است که نظریه‌پیشه‌شان، دانستنی‌های صورتِ زندگان و ظاهرِ زندگی آن‌هاست و هرگز در معنا و باطنِ آدمیان، نه می‌نگرند و نه مسئله‌ای برای دید و شناخت دارند و نه معتقد به آن هستند که چیزی هم، در وجود آدمی زاده هست.

بنابراین، اصلاً مفهوم برای تربیت، جز اتبیکت داشتن و برجسب زدن نمی‌شاست و طرحی هم که عامل و فاعل آن، خود آدمی باشد، با نظر و فکر و اراده‌ی خود) ارائه نمی‌کنند.

متأسفانه، لفظِ «علم» و لفظِ «تربیت» را نباید این‌ها، در آن سامان و نیز در میان ما (که اهل مکتب حق هستیم) یک‌سان ادا می‌شوند و یک‌سان بر آن‌ها، فرض معنا می‌گردد؛ در حالی که چنین نیست.

علمِ آن‌ها، همه «فضل» است و بر دانستنی‌های صورتِ زندگی اطلاق می‌گردد؛ «علم» نیست زیرا

«علم» دانستنی لازم برای انسانیت و معنویت است و کمال آفرینی تواند.

لذا آن چه از «علم» دانند و گویند:

سواد است، نه نور

رد پا است، نه راه و راهنما

صورت است، نه سیرت

مقدمه است، نه منتها

لازمه است، نه اصل

و آن چه از «تربیت» دانند و گویند:

حفاظت است، نه پرورش

عادات است، نه صفات

القاء است، نه اعتقاد

و ما می بایست در این راه، بر مسیر مکتب الاهی، کاری

می کردیم؛ برای فرزندی که می دادیم:

بر فطرت توحید متولد می شود - بر استعداد خودسازی و

خودروی، در او هست و برای درست حرکتی او، بعثت

و رسالت طرح شده و می باید که زیربنای تربیتش چنین

باشد:

دانستن ← تفکر کردن ← راه یابی نمودن ← تحقیق کردن و

فهمیدن؛

سپس: عمل کردن ← صفت ساختن ← ملکه، سیرت و

سجیه یافتن ← و به اعتقاد و ایمان قلبی رسیدن.

و چنین فرزندی با آن زیربنا و این‌گونه حرکت و تحوّل، اصلاً سازگاری موضوعی و اصولی، با آن‌چه از دنیای علم غرب، ما را رسیده و یا خود ما (ولی بر میزان غربی) اندیشیده‌ایم، ندارد. پس باید که خود، کاری می‌کردیم و بر مبانی مورد قبول خویش، این تربیت را، طرح و تنظیم می‌ نمودیم تا پس از کوشش همه، صاحب نظران و هم‌کاری تمام آنان، به «بایسته‌ترین روش» جهت جرا، در مراحل مختلف زندگی فرزند می‌رسیدیم؛ تا بتوانیم آن‌چه را که ضمن مدارک دینی در این باره می‌یابیم با زبان زمان تفسیر کنیم و هم آن‌چه را که با علم روز دریافت شده در مورد تحلیل نفسانیات و نیز در آراء یابی عملی، در حدّ خود، عنوان «ابزارکار» دهیم و بهره‌جویم.

به هر حال هم‌چنان‌که می‌خواهیم غالب اصطلاحات اخلاقی مذهبی (از قبیل: دروغ و راست - تکبیر - حسد - حرص و...) و اصطلاحات خاصّ دینی (از قبیل: اعتقاد - ایمان - عقل و جهل - حال دعا و...) تا آن‌جا که ممکن است به زبان روان‌شناسی ترجمه شوند.

در انتظاریم که روان‌شناسی تربیتی و تحقیقات پروری از نظر حتّی المقدور، اصطلاحات تربیتی را (از قبیل: عمل - صفت - ادب و...) برگردان کند.

و با این کوشش، جهت نزدیکی آن دو زبان و بهره‌گیری از مآخذ مکتبی اسلامی (به‌عنوان «اصل و محور») و استفاده از مآخذ علمی روز و تحقیقات تجربی عصر، اقدامی صمیمانه شود؛

بدان شرط که هرگز خود باختگی جز به دین (یعنی: مکتب حق) نباشد.

کتاب حاضر، گامی است در این مسیر و برای ایجاد حرکت فکری صاحبان نظر و اندیشه است؛ در این کار و این راه.

به امید آن که هرکس بر آن، چیزی افزایش و نقص آن را ترمیم و اصلاح سازد و بیش از دیدن عیب و پیش تر از آن، به پیشنهاد نیک و صالحی اقدام کند.

والسّلام.

هفدهم ربیع الاول ۱۴۰۰

بهمن ماه ۱۳۵۸

رجب علی مظلومی